HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

לשבח. תוספת היא ככתובה שלא תגבה השבח אבל אי לא הוי תנאי כתובה ככתובה היתה גובה תוספת מן השבח כמו בעל חוב דגבי אפי' משבח שהשביחו יתומים ואע"ג דאין להם על מי לחזור והוי כמקבל מתנה דאמרינן בפרק קמא דבבא מציעא (דף טו.) דלא גבי בעל חוב שבח מייגיה משום דאין לו על מי לחזור מכל מקום מן היורשין גבי דלא דמו למקבל מתנה שעליהם מוטל יותר לפרוע חוב אביהם וכן משמעו[1] בפרק יש בכור (בכורות דף נא: ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים מן השבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן והתם בשבח שהשביחו יתומים איירי ולא בשבח של לקוחות מדקתני ולא הבנות במזונותיהן ואי מלקוחות מאי איירי שבח הא קרקע נמי לא גבו דאין מוציאין למזון הבנות מנכסים משועבדים והא דאמר בהמקבל (ב"מ דף קי. ושם) יתומים אומרים אנו השבחנו ובעל חוב אומר אביכם השביח על מי להביא ראיה משמע דאי יתומים השביחו לא היה נוטל בעל חוב שבח התם מיירי כגון שעשאה אביהן לו אותה קרקע אפותיקי ואמר אם לא אפרענך עד זמן פלוני יהיה קרקע זה קנוי לך מעכשיו דהתם ודאי השבח של יתומים דהוי כיורש לתוך שדה חבירו שלא ברשות דשמין לו וידו על התחתונה ותדע דהא קאמר התם דעל היתומים להביא ראיה מאי טעמא דאריעא כיון דלגוביינא קיימא כמאן דגבית דמיא ואי דלא עשאה אפותיקי אמאי חשיב לה בחזקת ב"מ אדרבה הוא בחזקת יתמי דהא מלי לסלוקי ליה בזוזי וב"ח ניתי ראיה:

ולשבועה. פ"ה לענין עד אחד מעידה שהיא פרועה ונפרעת שלא בפניו כו' ולא אתי שפיר למאן דמשוה שאר שטרות לכתובה וגראה לר"י דה"פ ולשבועה שאם נשבעה על הכתובה נשבעה נמי על התוספת דכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע: **ולשביעית.** תימה דבסוף מסכת שביעית פליגי בהקפת חנות ובשכר שליר דאיכא למ"ד לאין משמטין ור' יוסי פליג ואמר כל מלאכה שפוסקת בשביעית משמטת ולדידיה ניחא דה"ה דמשמטן הקפת החנות וכל מילי אפילו דלאו הלואה ואי לאו דתוספת ככתובה הוי משמטו אבל לרבנן דאית להו אין משמטין אלא מלוה אם כן אפי' אם אין התוספת ככתובה אינו משמטו דלאו הלואה היא ואור"י דלמ"ד בפ"ב דגיטין (יח. ושם) פגמה אע"פ שלא זקפה גבי כתובה דמשמטו נפקא מיניה אם פגמה הכתובה הוי כאילו פגמה התוספת וכן למ"ד עד שתפגום ותזקוף אם פגמה וזקפה הכתובה כאילו פגמה וזקפה התוספת: **יסבון** תנן. ואם תאמר תקשי ליה מתניתין דמי שהיה נשוי (לקמן דף 5.) דתנן שניה ויורשיה קודמין ליורשי ראשונה וי"ל דהתם דחי לה לעולם אחת בחייו ואחת במותו אין לה כתובה בנין דכרין ומאי קודמין קודמין לגחלה: **נראה.** כפי' ר"ח דגרים בריש יחד לה לרעא בארעא מלרנהא ואח"כ גרים מטלטלי ואיתנהו בעייניהו והשתא אי שפיר דלא הזכיר יחוד גבי מטלטלי משום דכבר הזכיר יחוד גבי ארעא ועלה קאי אבל לספרים דגרסי מטלטלי ואיתנהו בעייניהו בריש תימה דלא קאמר ייחד לה מטלטלי כיון דלא דיבר כלום ביחוד: **כתובו** וחתומו והבו ליה קנו מיניה לא צריך לאמלוכי ביה. וה"ה אפי' לא אמר כתובו וחתומו כיון דקנו מייגיה לא צריך לאמלוכי ביה דסתם קנין לכתיבה עומד כדאמרינן בחזקת הבתים[1] (ב"ב דף מ. ושם) ונקט כתובו וחתומו אלא משום סיפא דאפילו הכי צריך לאמלוכי ביה וטעמא כיון דבעין יפה נותן שמקנה לו מיד ואינו רוצה להמתין עד שילך ויזכה בשדה יש לנו לומר דייפה כחו נמי לענין כתיבה דסתם קנין שבש"ס היינו קנין חליפין ומיהו למ"ד אחריות לאו טעות סופר הוא צריך לאמלוכי ביה לכתוב בו אחריות כדאמר שמואל בפרק קמא דב"מ (דף יד.) שעבוד צריך לימלך אבל למ"ד טעות סופר הוא אין צריך לימלך ומיהו אם רוצה יכול לחזור בו כדאמרינן בהמוכר הספינה (ב"ב דף עז. ושם) זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ופר"י ב"ר מרדכי בשם ריב"א דדוקא בשטר מכר חוזר שאינו רוצה שיהיה עליו שעבוד בשטר דשטר מכר טריף ממשעבדי אבל במתנה שאין השטר אלא לראיה אף בשטר אינו יכול לחזור דעבדינן תקנתא לרמאה דמוכחא מילתא שרוצה לחזור ממתנה ור"ת מפרש דאף במתנה חוזר בשטר משום דלא ניחא ליה דליפשו שטרי עילויה שיסברו העולם שהוא שטר מכר שיש שעבוד ונמנעים מלהלוות לו וזייני נמי נכסיה כשיצא קול שמכר קרקעות או נתן ואע"ג דתנן בפרק גט פשוט (ב"ב דף קסח.) מי שנמחק שטר חובו שבא לב"ד ועושין לו שטר אחר ולא חיישינן שמא יסברו שזהו שעבוד חדש מה שכותבין לו עתה דמשום הך חשש אין לנו להפסיד לזה זכותו שכבר היה לו שטר. [וע"ע תוס' סנהדרין כט: ד"ה הודה]:

ובתרומת

[1] אינו מוכן דגבי נפרע שלא בפניו אין נ"מ בין כתובה לשט"ח ואולי דאם הוא בתוך זמנו יש מילוק.

מסורת הש"ס

[1] [לקמן 5:], [2] [ב"ב קלח.], [3] [שם ולעיל נב:], [4] תוס' עה: ע"ש מתוס' לו:, [5] [בתוס' ריתא ר' יוחנן] ובמגמות ריתא ר' יוחנן], [6] [וש לדתות הכוא דסתמת קאמר התם דאין האשה גובה ולהכי פריך והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח מלוקח ומשני מקולי כתובה שנו כאן דאתי מלוקח לא גבית. ת"ר], [7] וי"מ דהכיא דמוקת הבתים קאי אהוראה דבפי אינים צריך לומר כתובו כאן בפי אינים ס"ל לומר כתובו דמיון דכבר הוזה לומר הלך והקנה אם לא כדי שיכתבו ס"ר התם איירי במתנה דליכא שעבוד דהתם הכא בתוספת כתובה לא וגרס והבו לה הלכך אע"ג דקנו מייגיה צריך לאמלוכי ביה דאמר לא ניחא ליה דמעכשיו ממשעבדי ס"ר. ע"ש. ואין נראה דסתם קנין לכתיבה משמע בכל דבר אע"ג דצריך ממשעבדי,

מוסף רש"י

ירתון תנן. ואין יורשה במשועבדין (לעיל נב:) לשון יורשה אינו אלא לאחר מיתה משום הכי לא מטרפא ממשעבדי דלא תלה עד לאחר מיתה (רשב"ם ב"ב קלא.). **יסבון תנן.** משמע לשון מתנה מעכשיו ואם מכר לאחר הוי טרפא ממשעבדי, שהרי כל נכסיו משועבדים לכתובת אמן ואי אתהיא שעמא תלה מתנתו הוה טרפא ממשעבדי (שם). **במסוכן.** חולה (גיטין סה:).

תוספות רי"ד

למאי נפקא מינה למוכרת ולמוחלת ולמורדת ולפוגמת ולתובעת ולעובדת על דת ולשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו [לבניו] ולגבות מן הקרקעות ומן הזיבורית. וכ"ז שהיא בבית אביה ולכתובת בנ"ד. פי' למוכרת שהמוכרת כתובה לבעלה או מוחלת וכתבה לבעלה מחלה ומכרה את הכל לפי שהכל קרוי כתובה ולא אמרינן דלא איקרי כתובה אלא מנה ומאתים. ולמורדת דתנן לקמן בפירקין המורדת על בעלה פוחתין מכתובתה עד כמה הוא פוחת עד כנגד כתובתה ול"ת עד כנגד מו"מ לחודייהו אלא גם התוס' פוחתין והולכין. ולפוגמת בפ' הכותב תנן הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה שאם פגמה תוספת נמי כגון שאמר' התקבלתי מן תוס' דינר אף זו פוגמת כתובתה היא ואם טוען בעולה כל כתובתך התקבלת לא תגבה אלא בשבועה. ולתובעת בפירקין דלעיל אמרינן התובעת כתובתה בב"ד א"ל מזונות וה"ה אם תבעה תוס' ולא כתובה. ולעובדת על דת דאמרינן בהמדיר אלו יוצאין שלא בכתובה ועובדת א' מהן ולא תימא דוקא כתובת מו"מ אבל תוס' מתנה בעלמא הוא ולא הפסידה. ולשבח דאמרי' בבכורות אין הבכור נוטל פי שנים בשבח ששבחו נכסים לאחר מיתת אביהן ואין האשה גובה כתובתה מן השבח שהשביחו הנכסים לאחר מיתת הבעל כלומר אם אין הנכסים שהניח הבעל כדי כתובה ולאחר מכאן השביחו לא תטול אלא במה שהניח לה הבעל והשבח ליתומים ומקולי כתובה שנו כאן אבל בע"ח גובה את

לשבח [2]לשבועה [3]ולשביעית [4]ולכותב כל נכסיו לבניו לגבות מן הקרקע [5]ומן הזיבורית [6]וכל זמן שהיא בבית אביה [7]ולכתובת בנין דכרין פומבדיתא אמרי [8]לא טרפא ממשעבדי ירתון תנן בני מתא מחסיא אמרי טרפא ממשעבדי [9]יסבון תנן [10]והלכתא לא טרפא ממשעבדי [11]ירתון תנן [12]מטלטלי ואיתנהו בעייניהו בלא שבועה ליתנהו בעייניהו פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא [13]בלא שבועה ייחד לה ארעא בארבעה מצרנהא בלא שבועה בחד מצרא פומבדיתא אמרי בלא שבועה בני מתא מחסיא אמרי בשבועה והלכתא [14]בלא שבועה [15]אמר לעדים כתבו וחתמו והבו ליה קנו מיניה לא צריך אימלוכי ביה לא קנו מיניה פומבדיתא אמרי לא צריך אימלוכי ביה בני מתא מחסיא אמרי צריך אימלוכי ביה [16]והלכתא צריך אימלוכי ביה: ר' אלעזר בן עזריה וכו': איתמר רב ורבי נתן חד אמר הלכה כרבי אלעזר בן עזריה וחד אמר אין הלכה כר' אלעזר בן עזריה תסתיים דר' נתן הוא דאמר הלכה כר' אלעזר בן עזריה דשמעי' ליה לרבי נתן דאזיל בתר אומדנא [17]דאמר רבי [18]נתן הלכה כרבי שמעון שזורי [19]במסוכן

ובתרומת

המייחד מטלטלין לכתובת אשתו ומת והן בעין ונפרעת מהן נוטלתן שלא בשבועה דטעמא מאי אמור רבנן מנכסי יתומין לא תפרע אלא בשבועה דחיישינן דלמא צרכי אתפסקה והכא היינו צרכי דאתפסקה: **ליפגהו בעייניהו.** כגון שאבדו: **בלא שבועה.** דכיון דאבוד הוי לא אתפסקה אחרייני וכל נכסיו אחרלין לכתובתה ונפרעת מן הקרקעות: **בארבעה מצרנהא.** שייחד לה קרקע וכתב לה בארבעה המצרים שלה שבאים לעשותה אפותיקי לכתובתה ומת ונפרעת היימנה בלא שבועה דודאי הו לא מתפיס לה צרכי אחרייני: **בשבועה.** דכיון דלא כתב לה ארבעה המצרים אין זו סמיכה לסמוך עליה והרי היא כמי שלא ייחד ואיכא למיחש לצרכי: **אמר לעדים כתבו וחתמו.** כגון מתנת קרקע: **לא צריך לאימלוכי ביה.** אם עדיין עומד בדבורו שיכתבו לו דכיון דקנו ממנו סתם קנין לכתיבה עומד [ב"ב מ.]: **בתר אומדנא.** אומד הדעת. בדבר שאינו מפורש אומדין בית דין ואומרים סתם אינים להכי איכוון דלא כותב לה ממנו חנם אלא לחיבת ביתה: **במסוכן.** במסכת גיטין (דף סה:) המפרש והיולא בשיירא ואומר כתבו גט לאשתי אע"פ שלא אמר תנו הרי אלו יכתבו ויתנו דמחמת טרדתו שהוא בהול על נפשו לא הספיק לגמור דבריו ומעיקרא לכתבו ותנו נתכוון ר"ש שזורי אומר אף המסוכן הגוסס והיינו בתר אומדן דעתא דאמרינן לא אמר כתבו אלא שיתנו הואיל ומסוכן הוא לא נתכוון לאחר כה:

ובתרומת

עין משפט נר מצוה

ט א מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף ז וסי' ק סעיף ב: י ב מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סי' לו סעיף ג:

יא ג מיי' פ"ע מהל' שמיטה הלכה יג טוש"ע שם סימן קא סעיף ג:

יב ד מיי' פ"ו מהלכי זכיה הלכה ט סמג עשין כפ טוש"ע שם סי' קו סעיף ג:

יג ה מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה ג סמג עשין מח טוש"ע שם סי' ק סעיף ב:

יד ו מיי' שם הלכה כג טוש"ע שם סימן קא סעי' ג:

טו ז מיי' פי"ע שם הלכ' ג סמג שם טוש"ע שם סימן קיא סעיף ג:

טז ה מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעי' יג:

יז ט י כ מיי' פט"ז שם הלכה יג טוש"ע שם סי' לו סעיף ג:

יח ל מ מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הלכ' ג סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף ב ג:

יט נ מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף טז [וכרב אלפס גיטין פ"ו דף קעה ע"ב]:

תוספות רי"ד (המשך)

השבח ותוספת נמי דינו בכתובה לא כבע"ח. ולשבועה שהבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה דלא אתפשה בעלה צררי. ואע"ג דלא ניתנה כתובה לגבות מחיים אפ"ה חיישינן דלמא צררי אתפסה. והנפרעת נמי שלא בפניו לא תפרע כתובתה אלא בשבועה [6] אבל שט"ח שלא הגיע זמנו ליפרע גובה מן היתומים בלא שבועה חזקה אין אדם פורע אלא בזמנו ותוס' לא דמיא לחוב אלא לכתובה. ולשביעית שאין שביעית משמטת את הכתובה כשאר חובות שהיא משמטת אא"כ פגמה וזקפה השאר במלוה דהויא להו כהלואה דעלמא כדאמרינן במס' גיטין ותוס' נמי לא משמטה. ולכותב כל נכסיו דאמרי' ב"נ הכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כ"ש איבדה כתובתה ומוקי לה התם במחלק לפניה והיא שותקת דכיון דשתקה סמכא אההוא פורתא ואחולי' אוחלתיה ואבדה נמי גם התוס'. ולגבות מן הקרקע. פי' לא מיתמי קאמר שה"ה לכל שט"ח דמטלטלי דיתמי לבע"ח לא משתעבדי אלא מיני' כדאמרינן לקמן בפ' הכותב דכתובה לא גביא אפילו מניה אם גירשה אלא מן הקרקע אבל בע"ח אפי' מגלימא דעל כתפי' ותוס' ככתובה דמיא. ומן הזיבורית אפי' מיניה ואילו ב"ח דינו בביגונית. וכ"ז שהיא בבית אביה. בפ' הנושא תנן כ"ז שהיא בבית בעלה במשך אלמנותה גובה כתובתה לעולם וכ"ז שהיא בבית אביה שלא היו עובדים אותה היתומים ולא זנין אותה גובה כתובתה עד כ"ה שנים ואם שתקה יותר מכן מחלה וכן התוס'. ולכתובת בנ"ד כשם שנוטלת מו"מ כן נוטלת גם התוס': איתמר כתובת בנ"ד פומבדיתאי אומרים לא טרפא ממשעבדי פי' מן הלקוחות שקנו אחר שנכתב כתובת אמן: ירתון תנן בפירקן דלעיל. בני מתא